

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Richardi Arsdekin Soc. Iesu S. Theol. Professoris
Theologia Tripartita Sive Resolutiones Polemicæ,
Speculativæ, Practicæ, Controversiarum, & Quæstionum,
etiam recentissimarum, quæ in Schola, & ...**

Missionarijs, & alijs animarum Curatoribus, & Theol. studiosis solerter
accommodatæ ...

Complectens copiosè Resolutiones Theologicas, etiam modernas, ad
praxim accommodatas

Archdekin, Richard

Antverpiæ, 1682

§. 3. Ostenditur Attritionem, ex timore gehennæ, cum Proposito de cetero
non peccandi, & Spe veniâ dispositionem esse sufficientem in Sacramento
Penitentiaë ad peccatoris justificationem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40873

hominum actiones concernente, si præceptum tale subesse judicarent. Caterum nos, neminem impugnantes, per hæc aliud non optamus, quàm ut omnes in singulis operibus amore benevolo, Deo placeant, & si quando sic non amant, Deo non displiceant.

5. 3.

Offenditur Attritionem ex timore gehennæ, cum proposito de cetero non peccandi, & Spe veniæ, dispositionem esse sufficientem in Sacramento penitentia ad peccatoris justificationem.

Illis qui hanc doctrinam impugnant nuper accessit D. Laurentius Neesen in Theol. Christiana pag. 104. & D. Macarius Havermans in Tyrocinio Theol. pag. 168. num 120. quia existimat in penitentia qua peccator detestatur peccatum ex solo metu gehennæ, sine amore Dei sive justitiæ, intervenire (ut loquitur) involuntareitatem saltem habitualem. Quantum momenti habeant horum aut aliorum rationes, & responsa ad argumenta quæ proferemus, breviter expendendum erit.

Primum itaque argumentum pro sufficientia hujus attritionis in Sacramento Penitentia, desumitur ex Conc. Tridentino sess. 14. cap. 4. ubi declarat attritionem illam, quæ vel ex turpitudine peccati, vel ex gehennæ & pænarum metu, communitè concipitur, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ... donum esse Dei, & impulsu Spiritus Sancti. Et quamvis, inquit, sine Sacramento Penitentia per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen

G 4

152 Pars 3. tract. 1. De Opinionum probabilitate
tamen cum ad Dei gratiam in Sacramento
Pœnitentiæ impetrandam disponit. Hic Conci-
lium apertè dicit attritionem ex metu gehennæ
tquam partem Sacramenti disponere ad grã-
tiam in eo percipiendam, nec ullam facit men-
tionem charitatis aut alterius motivi, cum ta-
men profiteatur se velle hic tradere exactam &
perspicuam doctrinam de requisitis ad Sacra-
mentum pœnitentiæ. Ergo manifestum facit a-
lium dolorem non requiri.

At, inquit, Concilium tantum asserit attri-
tionem illam, disponere ad gratiam. Atqui dis-
positio sonat aliquid prævium, & extrinsecum,
non verò partem intrinsicam Sacramenti. Res-
pondeo, Concilium non dicere attritionem esse
dispositionem in ordine ad constituendum Sa-
cramentum, sed tantum in ordine ad impetran-
dum gratiam; huic gratiæ attritio est extrinse-
ca, et si sit intrinseca Sacramento. In eadem for-
ma retorqueo suum in Adversarios argumen-
tum, Dolor ex motivo charitatis disponit pec-
catorem ad gratiam in Sacramento impetran-
dam. Ergo etiam ille dolor non est pars, sed dis-
positio Sacramento extranea.

Instabis primò. Non asserit Concilium attri-
tionem proximè disponere ad gratiam. Ergo
supponit insuper intervenire actum charitatis
tquam dispositionem proximè requisitam.
Respondeo, frivolum esse, Concilium hic velle
tradere accuratam de Sacramento pœnitentiæ
doctrinam, & tamen prætermisâ parte illius ne-
cessariâ & proximâ, scilicet charitate, disposi-
tionis tantum remotæ meminisse: quinimò con-
trarium apertè prædicat, dum hic de charitate
altum silet.

Instabis secundò. Satis meminit charitatis,
dum

dum vult excludi voluntatem peccandi, quam attritio formidolosa per se sumpta nunquam eliminat.

Respondeo, hoc effugium à nobis supra satis præclusum esse in §. 2. nisi velis contra communem sensum tueri, ex sola consideratione ardentis rogi aut patibuli, nunquam vinci affectum furandi. Maluit D. Neesen pag. 107. hoc ipsum admittere, quam dimittere doctrinam ex qua consequitur.

Instabis tertio. Tridentinum loco citato statim subdit, eodem timore concussos Ninivitas plenam terroribus penitentiam egisse, & misericordiam à Domino impetrasse. Atqui non impetrarunt misericordiam per solum timorem gehennæ absque actu charitatis, quæ justificat extra Sacramentum. Ergo Tridentinum loco citato agit de timore charitati conjuncto.

Respondeo, hoc argumentum, quod visum est alicui Recentiori invictum, plus habere boni coloris, quam solidi roboris, in singulis enim membris fatiscit. Ad Majorem, dicuntur Ninivita eodem timore concussi, tantum genericè; non enim narrantur concepisse timorem ex metu gehennæ, sed ex everfione suæ civitatis intra 40. dies, quam Jonas prædicavit. Neque docet Concilium illos ex vi istius timoris ac penitentiae misericordiam illam obtinuisse quæ in justificatione consistit, sed eam potius quæ sita est in suspensione sententiæ de urbis everfione, quæ poterat per dolorem & emendationem vitæ, ex solo temporalis pænæ à Deo infligendæ terrore conceptam, impetrari: & ex hoc responso vel unico tota vis concidit argumenti. Ad minorem, ipsi æque adversario incumbit solutio. Non enim poterant Ninivita obtinere gratiam

154 Pars 3. tract. De Opinionum probabilitate
tiam justificationis nisi per actum charitatis perfectæ, quæ justificat etiam extra Sacramentum, quo tunc Ninivitæ carebant. Ergo contra tuam sententiam, cui sufficit in Sacramento charitas imperfecta, necessaria jam erit charitas adulta & perfecta qualis est ea quæ justificat extra usum Sacramenti. Atque ita non magis argumentaris contra attritionem ex solo metu gehennæ, quam adversus attritionem quam ipse requiris ex amore Dei benevolo, sed non ita perfecto ut per se & absque Sacramento peccatorem justificet, qualis etiam cum metu gehennæ non sufficeret ut Ninivitas ad justitiam perduceret. En quam levi negotio evertuntur machinæ illæ quæ attritioni fatales credebantur.

Instabis quartò. Mentem Tridentini oportet colligere ex Sessionis 6. cap. 6. ubi ad pænitentiam ab adultis ante Baptismum peragendam requirit, ut Deum tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiant, & eadem est pænitentia quæ Baptismo & absolutioni Sacramentali præmitti debet. Actus autem pænitentis his verbis proponit. Disponuntur ad justitiam, dum excitati divinâ gratiâ & adjuti, fidem & auditu concipientes... & divinæ justitiæ timore, quo utiliter concipiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo in spem eriguntur, fidentes Deum propitium fore: illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam pænitentiam quam ante Baptismum agi oportet. ita Trid.

Respondeo, Nihil hic dici determinatè de amore benevolentis, eaque imperfectâ, quam adversarij in Sacramento requirunt. Dico itaque

que Concilium dum ait, *omnis justitia fontem diligere incipiunt*, loqui indeterminatè sive de amore concupiscentiæ qui in spe veniæ continetur, & Deum ut sibi bonum desiderat; sive de quovis alio amore qui peccati commissi detestationem contineat. Et quidem pro amore concupiscentiæ determinatè facit, quod Concilium dicat peccatorem incipere Deum diligere, non alio modo, quàm tanquam fontem justitiæ, sive justificationis nostræ, quæ nobis bona est, & ut talis amore concupiscentiæ diligitur & desideratur. Nihil ergo hic determinate exprimitur de amore Dei propter se dilecti, quod possit parti adversæ favere. Deinde dilectio loco citato expressa æquè commodè intelligi potest de ea quæ disponit peccatorem ad justificationem extra Sacramentum. Neque huic obstat quod addatur, *hoc est, per eam penitentiam quam ante Baptismum agi oportet*, nam ante Baptismum necesse est tantum disjunctivè præcedere vel contritionem perfectam, quæ extra Sacramentum per se justificat, vel attritionem, quæ non confert justitiam nisi cum actuali Sacramenti susceptione. Potro cum hæc attritio ex metu gehennæ debeat esse conjuncta cum spe veniæ à Dei clementia obtinendæ, facile admittitur semper intervenire amorem concupiscentiæ, quo peccator Deum ut sibi clementem & propitium diligit; imo existimo vix fieri posse quin erga ipsam Dei clementiam & bonitatem, veniam penitenti ultro offerentem, complacentiam aliquam habeat, sed nec hanc ad valorem & fructum Sacramenti esse absolutè necessariam, aut per se semper efficacem, aut sufficientem.

His ita dissolutis, Mens Tridentini pro attritionis

156 Pars 3. tract. 1. De Opinionum probabilitate
nis formidolosæ sufficienti a novo ac validissimo
argumento roboratur. Synodus Tridentina il-
lum contritionis modum defendit quem oppug-
nabat Lutherus, contra quem Tridentini Patres
hos canones condiderunt. Atqui Lutherus impug-
nabat illam attritionem quæ non erat ex chari-
tate, sed ex timore gehennæ. Ergo hanc attritio-
nem astruit & defendit Tridentinum, dum tra-
dit attritionem ad Dei gratiam in Sacramento
impetrandam disponere, idque proximè, cum
hoc ipsum Lutherus negaret & proximam dis-
positionem ad gratiam in Sacramento obtinen-
dam soli charitati attribueret. Sic enim de do-
lore peccati ex spe præmij, aut timore pænæ,
quem fusè describit, tandem pronunciat *Sermo-
ne 2. de penit.* Hæc autem contritio facit hypo-
critam, imo magis peccatorem, quia solum Ti-
more præcepti, & dolore damni id facit. Et ta-
les omnes indignè absoluntur & communican-
tur. Et si liberè deberent, remoto præcepto, &
minis pænarum confiteri, certè dicerent sibi non
displicere eam vitam præteritam, quam sic co-
guntur displicere confiteri, imo quo magis ti-
more pænæ, & dolore damni sic conteruntur,
eo magis peccant, & afficiuntur suis peccatis,
quæ coguntur, non autem volunt odisse. Et hæc
est illa Contritio quam ipsi vocant extra chari-
tatem non meritoriam, alij vocant attritionem
proximè disponentem ad Contritionem, sic enim
ipsi opinantur, quam opinionem errorem ego
judico: ita ille. Ex quibus manifestum est, Lu-
therum damnasse illam Attritionem quæ conce-
ditur ex solo timore præcepti, & dolore damni
& pænæ securæ, ac docuisse peccatores cum
hujusmodi attritione absque charitate in Deum
indignè absolui. Unde certum evadit Tridenti-
num

num agens contra dogmata Lutheri voluisse tradere doctrinam illis è diametro oppositam, ac proinde definitivè attritionem ex solo metu gehennæ honestam esse, & dispositionem per se sufficientem ut peccator dignè absolvi possit. Idque facile elucescet conferenti hæc Lutheri verba cum decreto Tridentini quod in probatione prima adduxi ex sessionis 14. cap. 4.

His rationibus convicti agnovere Authores plerique qui post Tridentinum scripserunt, hunc fuisse Concilii sensum & sententiam, dum pro attritionis sufficientia communi consensu suffragium tulerunt; quod minimè fecissent, si vel in speciem existimassent Concilii mentem huic sententiæ refragari. Ex his sunt plures etiam ex Academia Lovaniensi cum Tappero, Mercero, Cunero Petri, Stapletono, Lindano, Latomo, & aliis, quorum nonnulli, etiam rebus in Tridentina Synodo gestis interfuerant.

Agnoscit & ipse Alexander VII. in suo Decreto, ea de re dato 5. Maij anno 1667. hanc esse nostrò tempore communiorem inter Scholasticos sententiam, eamque Apostolica auctoritate sic communivit, ut sub gravibus pænis vetuerit ullam ei Theologicæ censuræ notam iniri. Atqui Pontifex & Ecclesia non satis saluti fidelium consulisset, tantum autoritatis hactenus attribuendo huic doctrinæ unde valor Sacramenti & justificatio peccatoris maximè dependet, nisi hoc ipso agnovisset eam esse certam & in praxi securam. Neque refert quod nolit etiam Pontifex censurâ notari sententiam quæ adstruit necessitatem charitatis, quia per se satis constat dolorem efficacem ex motivo charitatis non posse in praxi obesse valori Sacramenti,

cramenti, & justificationi peccatoris.
 Nihilominus contra hæc rationum momenta maximè ex Tridentino deprompta, & communem Theologorum consensum ad Antiquitatis præsidium appellat pars aduersa, dum fidenter pronunciat. Antiquitus nullum pro hac doctrina de attritione formidolosam sententiam tulisse. An igitur illis qui ita sentiunt, nullus erit Joannes Fisserus Episcopus Rossensis, qui pluribus annis ante coactam Tridenti Synodum mortuus, contra errorem de attritione ex metu sic scribit Art. 5. col. 308. Verùm si dixerò, sine dolore qui ex charitate nascitur neminem ad suscipiendam absolutionem idoneum esse, quis jam de Sacramenti fructu securus esse potest, cum nemini certum sit dolorem ex charitate proficisci? Tutius est igitur ut dicamus fidem cum nonnullo dolore sufficere ut quis per Sacramenti susceptionem confidat se prorsus ab omni peccatorum reatu jam liberum esse factum. Ubi *dolorem nonnullum* apertè opponit dolori qui *nascitur ex charitate*.

Nullus etiam erit Joannes à Daventria qui ante decreta Tridentini anno 1537. in Excessu contra Confessionem Augustanam ad Art. 5. prolatis Lutheri verbis quibus tradit penitentes ex timore præcepti, & dolore damni indignè absolui, post multa tandem contra Lutheri asseclas concludit pag. 30. *Sic absolvere non est irritare, quod ubique fere nobis obijciunt adversarii.* Nullo etiam loco erit Gabriel Biel Tridentino antiquior, qui ex sua & aliorum sententia sic loquitur in 4. dist. 14. quest. 2. art. 1. opin. 3. Quandoque dispositio illa prævia non est sufficiens sed dispositio quasi à remotis, & hanc vocant Attritionem seu penitentiam informem, & illi

illa non sufficit ad peccati remissionem : sed superveniens Sacramentum supplet imperfectiorem illius Attritionis, & confert peccatorum remissionem & gratiam. Explicat autem illius Attritionis insufficientiam sine Sacramento, per hoc quod non fiat propter Deum tanquam finem ultimum, sed propter amorem sui, quia peccata sunt inductiva pœnæ, aut impeditiva gloriæ.

Ignotus esse potuit Ruardus Tapperus nobilis Doctor Academia Lovaniensis? qui suum opus absoluisse debuit ante Tridentinum, licet postea vulgaverit, cum Tridentini mentionem non faciat, sed solum Florentini. Is autem ad Art. 4. Attritionem quam definitur displicentiam peccati ex timore pœnarum, pag. 111. apertè tradit idoneam esse dispositionem ad Sacramentum Baptismi & Pœnitentiæ, ac si doctrina esset factis eo tempore communis. Et ne hic prolixior sim, videri potest in eandem sententiam Altifidorensis in 4. tr. de Sacram. pœnit. p. 265. Hervæus in 4. dist. 14. q. 1. Et ante annos circiter trecentos Guido de Monte Rocherii tract. 2. de Contrit. cap. 1. Denique non est cur Lutherum illam doctrinam coævus sibi Theologis sine causa exprobrasse dicamus, si ante illum vix unus alterue extiterit famosus istius sententiæ patronus, uti aliqui nobis persuasum cupiunt.

Quinimo ex ista paucitate Scriptorum, quæ prætenditur fuisse pro hac doctrina ante Tridentinum, breviter enervo omnem vim quam illi Moderni prolixè reponunt in ejusdem Concilii interpretatione ex historia Cardinalis Palavicini, contra sufficientiam attritionis formidolose. Nam si tam pauci ante Tridentinum pro illa sententia suffragium tulerunt, & tamen

160 Pars 3. tract. I. De Opinionum probabilitate
men post cognita Concilii decreta, teste Alexandro VII. capit illa esse communior inter Theologos, quorum aliqui etiam Synodo interfuerunt, necessarium profectò est illos ex Actis Concilii omnino collegisse, pro Attritionis formidolosæ sufficientia in eo absolute pronunciatum fuisse.

Si quæras, quam sit certa & evidens ista collectio? Dico Scriptoribus non paucis visam esse adeo evidentem, ut non dubitaverint (ante decretum Alexandri VII.) articulis definitis illam annumerare. Alii enim aperte pronunciant doctrinam hanc pro attritione formidolosa à Tridentino declaratam esse sess. 14. c. 4. Alii etiam scripserunt sine temeritate negari non posse. Alii à Tridentino expressè definitam. Alii oppositam videri Tridentino apertissime repugnare. Denique ipsa Generalis Inquisitio Hispaniæ hanc propositionem, *Confessio ex solo penarum metu facta, & non etiam ex amore Dei, nulla est, adeoque iteranda*, graviter reprobavit, non sine interminatione censuræ. Ego censuras minimè attingo, & aliud non addo, quàm doctrinam pro sufficientia attritionis formidolosæ ex dictis videri adeo securam, ut amplius de ea prudenter dubitari non possit. Optandum est ut advertant sedulò pauci Recentiores, qui ab isto communi sensu & semita recedunt, quot, qualesque Doctores deserant, & quos viæ suæ duces sequantur.

Sed nolim me, & alios quid id optant propterea dici aut haberi *Hostes Charitatis*, ut aliqui non benevolè exprobrant. Hortamur assidue, consulimus, suademus, totâ laterum contentione ubique prædicamus, ut quisque in quovis opere, & multo magis in Sacramento pariter-

nitentiae totis animi viribus ad Charitatem con-
nitatur. Nec tantum ad illam dilectionem di-
lutam, tenuem, & imperfectam quam adver-
sarii requirunt, sed etiam ut Charitatem perfe-
ctam, imo perfectissimam, ac Seraphicam ha-
bere contendant. Quorsum ergo nos *Hostes Cha-
ritatis*? Quia nolumus illos ad tartarum damna-
re qui cum solo timore ac tremore justitiae divi-
nae, aut caelestis gloriae amittendae, aut gehen-
nae à Deo infligendae, cum spe veniae, & sin-
cero emendationis proposito ad penitentiae Sa-
cramentum accedunt. Hostes, inquam, sumus
Charitatis, quia censemus non recedendum à
veritate doctrinae quam ipse Christi Vicarius
Alexander VII. disertè pronunciat esse nunc in-
ter Theologos communiorem, & non acceden-
dum ad paucos qui hoc tempore viam aliam, &
minimè tritam ingrediuntur. Hanc viam dum
recusamus, etiamsi tradiderimus Dei & proxi-
mi obsequio nos ipsos, & labores, & vigili-
& studia, & facultates omnes animi & corpo-
ris, necesse erit haberi inter inimicos Charita-
tis. Haec saltem ut aequo animo pro veritate su-
stineamus, spero nobis non defuturam illam,
que omnia suffert, Charitatem. Ad pleniorum
hujus doctrinae notitiam hic oportune subjicio
ipsum decretum ab Alexandro VII. editum.

S. D. N.

*Alexandri Divinâ Providentiâ Papa VII. Decre-
tum, quo vetat censurâ notari sententiam de sufficien-
tiâ Attritionis ex metu gehenne, alteramque de necessi-
tate aliqualis dilectionis ad sufficientiam Attritionis. Fe-
riâ V. die V. Maij M. DC. LXVII.*

S. D. N. Alexander Papa VII. cum acceperit
non sine gravi animi mœrore Scholasticos quos-
dam acrius, nec absque fidelium scandalo inter
se

162 Pars 3 tract. I. De Opinionum probabilitate
se contendere, an illa Attritio, quæ concipitur
ex metu gehennæ excludens voluntatem pec-
candi cum spe veniæ, ad impetrandam gratiam
in Sacramento Pœnitentiæ, requirat insuper ali-
quem actum dilectionis Dei, asserentibus qui-
busdam, negantibus aliis, & invicem adver-
sam sententiam censurantibus. Sanctitas sua
enixè cupiens pacis vinculum inter fideles ser-
vari, omnemque scissuræ fomitem extinguere,
auditis votis eminentissimorum ac reverendissi-
morum DD. Cardinalium adversus hæreticam
pravitatem generalium Inquisitorum, nec non
Dominorum Consultorum, & Qualificatorum
sacrae Congregationis ejusdem generalis Inqui-
sitionis, hoc præfati Decreto in virtute sanctæ
obedienciæ & sub pœna excommunicationis
latæ sententiæ huic sanctæ Sedi reservatæ, aliis-
que pœnis ejusdem sanctæ Sedis arbitrio taxan-
dis, præcipit cunctis, & singulis fidelibus quo-
cumque gradu, ac dignitate etiam Episcopali,
& majori imo, & Cardinalitiâ fulgentibus, ut
si deinceps de materiâ Attritionis præfate scri-
bent, vel libros, aut scripturas edent, vel
docebunt, vel prædicabunt, vel alio quovis
modo pœnitentes, aut Scholares, caterosve e-
rudient, non audeant alicujus Theologiæ cen-
suræ, alteriusve injuriæ, aut contumeliæ notâ
taxare alteram sententiam, sive negantem ne-
cessitatem aliqualem dilectionis Dei in præfata
Attritione ex metu gehennæ concepta, quæ ho-
die inter Scholasticos communior videtur; sive
asserentem dictæ dilectionis necessitatem, de-
nec ab hac sancta Sede fuerit aliquid hac in re
definitum. Statuitque præterea Decretum hoc,
seu illius exemplum ad valvas Basilicæ Princi-
pis Apostolorum de urbe, & in acie Campi Flo-
re

ra affixum omnes ubique existentes arctare, & afficere, ac si unicuique personaliter fuisset intimatum.

Franciscus Siccardus Sanctæ Romanæ & Vniuersalis Inquisitionis Notarius. Locus † Sigilli.

Anno à Natiuitate D. N. JESU Christi 1667. in dictione quinta, Die vero 7. Maji, Pontificatus autem Sanctissimi in Christi Patris & D. N. D. Alexandri diuinâ providentiâ Papæ VII. anno decimo tertio, supradictum Decretum affixum & publicatum fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum & in acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis & consuetis urbis, per me Carolum Melanum ejusdem Sanctiss. D. N. Papæ & sanctiss. Inquisitionis Cursores.

QUÆSTIO XXII.

An teneantur ullo præcepto Parochiani diebus Dominicis & festis interesse Concioni in propria parochia. sic ut non satisfaciat qui solas Regularium Ecclesias frequentat.

Hæc controversia nostro tempore magnâ partium contentione disceptatur. Agitur imprimis de Cleri secularis templis, & officiis; litigatur de Regularium præcipuis muniis, ac privilegiis. Disceptatur denique de totius populi Christiani immunitate à vinculo præcepti, quo ædes parochiales ad verbi Dei prædicationem frequentare cogantur.

Hinc est quod hæc quæstio sæpius excitata, sæpius sopita, nuper Lovanii, ex tenui scintilla, in novum derepente litterariæ contentionis incendium eruperit. Fomitibus huic contentioni subjecit Concionator in templo D. Jacobi, qui